

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра бухгалтерського обліку та оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА
На тему «ОБЛІК І АНАЛІЗ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ»

Виконав студент 4 курсу, групи ОПЗ-61с
Спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Будник Юлія Сергіївна

Керівник: к.е.н., ст. викладач Мірошніченко О.В.

Суми – 2020 рік

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи бакалавра на тему

«Облік і аналіз виробничих запасів»

Студентки Будник Юлії Сергіївни

Кваліфікаційна робота бакалавра містить – 56 сторінок, 16 таблиць, 8 рисунків, список літератури з 33 найменувань.

Актуальність теми дослідження визначається тим, що основною частиною виробничої діяльності підприємства є технологічний процес, що містить цілеспрямовані дії на підприємстві по зміні стану предметів праці з метою створення готового продукту, у процесі виконання робіт. Для реалізації виробничого процесу необхідні оборотні матеріальні активи або, інакше кажучи, виробничі запаси. Одним із найскладніших питань бухгалтерського обліку є питання ведення та організації обліку, аналізу та контролю виробничих запасів як основної ресурсної складової підприємства.

Об'єктом дослідження є виробничі запаси ТОВ «ВП «ПОЛІСАН».

Предметом дослідження є практичні та теоретичні засади обліку та аналізу виробничих запасів ТОВ «ВП «ПОЛІСАН».

Методологічне підґрунтя дослідження склали загальнонаукові та спеціальні методи: порівняння, групування, аналіз, синтез, узагальнення, графічний та табличний методи за допомогою яких проведено аналіз та систематизацію літературних джерел, узагальнено теоретичні та практичні дані із проблеми дослідження.

За результатами дослідження сформульовані такі висновки:

– виробничими запасами є вартість запасів, малоцінних швидкозношуваних предметів, допоміжних та основних матеріалів, сировини, запасних частин, палива, покупних напівфабрикатів та комплектувальних виробів, тари, будівельних матеріалів та інших матеріалів, що призначені для споживання у процесі нормального операційного циклу;

- виробничі запаси доцільно класифікувати за такими групами: функціональним призначенням, цілями, структурою; місцем знаходженням;
- компанія ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» є одним із провідних виробників лакофарбових матеріалів на ринку України, діяльність котрої розпочинається із 2003 року. Підприємство має добре налагоджену мережу збуту продукції на території України, а також у країнах ближнього та далекого зарубіжжя;
- основну частину виробничих запасів ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» придбаває у постачальників, виходячи із укладених договорів. На ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» аналітичний облік виробничих запасів ведуть у розрізі їх найменувань чи однорідних груп;
- частка виробничих запасів на ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» змінюється, так у 2017 році виробничі запаси займали 36,29%, у 2018 році – 31,24%, а вже у 2019 році – 26,77%, що на 9,52% пункти менше, ніж у 2017 році. Також було встановлено збільшення частки запасів у загальному об'ємі оборотних активів підприємства;
- для підняття якості користування виробничими запасами підприємства необхідно оцінювати виконання плану за їх рівнем, тенденцію зміни складу виробничих запасів, прораховувати вплив чинників на їх приріст, визначати показники, що характеризують дієвість використання даного виду ресурсів, собівартість товарної продукції, результативність та раціональність діяльності.

Ключові слова: виробничі фонди, запаси підприємства, матеріальні цінності, облік та аналіз, первинний облік.

Зміст кваліфікаційної роботи викладено на 56 сторінках, зокрема список використаних джерел із 33 найменувань, розміщений на 4 сторінках. Робота містить 16 таблиць, 8 рисунків.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2020 рік

Рік захисту роботи – 2020 рік

ВСТУП

Актуальність теми. Основну частину виробничої діяльності підприємства становить технологічний процес, який включає в себе цілеспрямовані дії на підприємстві, спрямовані на зміну станів предметів праці, аби створити готовий продукт, у процесі виконання робіт. Щоб реалізувати виробничий процес необхідні оборотні матеріальні активи, іншими словами, виробничі запаси. Питання ведення та організації обліку, аналізу та контролю виробничих запасів як основної ресурсної складової підприємства у бухгалтерському обліку вважається одним із найскладніших.

Облік виробничих запасів та шляхи їхнього вдосконалення розглядали такі вчені-економісти, як Н. В. Артеменко, Ф. Ф. Бутинець, І. В. Кравченко, К. Л. Багрій, Т. Ю. Коритько, М. О. Виноградова, Ю. В. Гончаров, К. С. Пятилокотова, Т. А. Довга, Л. І. Кудь, О. Г. Лавруша, В. В. Лопатіна, К. С. Мельнікова, А. М. Ткаченко, Д. С. Немченко, О. В. Овсійчук, О. В. Пальчук, Л. В. Титенко, Ю. С. Цал-Цалко, В. І. Чобіток тощо. Названі вище дослідники-економісти у своїх роботах вивчають проблеми вдосконалення економічного тлумачення, методи оцінки та ведення обліку руху виробничих запасів, проте більшість розглядуваних проблем усе ще лишаються не розв'язаними та вимагають подальших досліджень. На сучасному етапі найбільш гостра проблема обліку виробничих запасів полягає в неузгодженості різноманітних зарубіжних методик для оцінки вибуття та обліку списання виробничих запасів із національними П(С)БО. Невирішеним питанням залишається розробка ефективних механізмів для здійснення обліку надходження на підприємство виробничих запасів та обліку транспортно-заготівельних витрат із урахуванням економічних умов господарювання сьогодення. Потреба у вирішенні вище окреслених питань обумовила актуальність теми дослідження та її науковий характер.

Метою роботи є обґрунтування теоретичних і практичних аспектів обліку і аналізу виробничих запасів, а також розробка шляхів його удосконалення.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначено наступні завдання:

- окреслити економічну сутність та роль виробничих запасів в діяльності підприємства;
- вивчити класифікацію виробничих запасів;
- провести аналіз нормативно-правового регулювання обліку таких активів;
- визначити організаційно-економічну характеристику ТОВ «ВП «ПОЛІСАН»;
- розкрити ефективність використання виробничих запасів ТОВ «ВП «ПОЛІСАН»;
- розробити напрямки вдосконалення первинного обліку виробничих запасів ТОВ «ВП «ПОЛІСАН».

Об'єктом дослідження є процес обліку і аналізу виробничих запасів ТОВ «ВП «ПОЛІСАН».

Предметом дослідження є практичні та теоретичні засади обліку та аналізу виробничих запасів ТОВ «ВП «ПОЛІСАН».

Методологічне підґрунтя дослідження склали загальнонаукові та спеціальні методи: порівняння, групування, аналіз, синтез, узагальнення, графічний та табличний методи за допомогою яких проведено аналіз та систематизацію літературних джерел, узагальнено теоретичні та практичні дані із проблеми дослідження.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці зарубіжних та вітчизняних вчених із проблем бухгалтерського обліку, аналізу та контролю фінансових результатів роботи підприємства, матеріали науково-практичних конференцій; нормативно-правові акти України; первинна статистична звітність ТОВ «ВП «ПОЛІСАН», Інтернет-ресурси.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

1.1 Економічний зміст та визначення поняття виробничих запасів як об'єкта обліку й аналізу

У сьогочасних умовах господарювання для продуктивного розвитку підприємства й зросту їх виробничого потенціалу повстає необхідність побудови нової системи управління матеріальними ресурсами, а перед усім, виробничими запасами. Оскільки, підґрунтям виробництва будь-якої галузі економіки є повсякчасна наявність у потрібних об'ємах запасів товарно-матеріальних цінностей, котрі повністю використовують у ході виробництва та переносять їх цінність на собівартість готової продукції (виконаних робіт чи наданих послуг), таким чином впливають на результати діяльності суб'єктів господарювання. Досліджуючи відмінні погляди вчених, «виробничі запаси», як економічна категорія має відмінності у трактуванні, тому це вказує на те, що розкриття сутності залежить від обраних підходів будь-якої економічної категорії до її визначення.

Вперше економічна література згадує поняття «виробничі ресурси» у 1980-х роках та трактує його як суму складових ресурсів основних фондів, трудових та матеріальних ресурсів [16, с. 67].

Реалізація процесу виробництва є однією із обов'язкових умов забезпечення його предметами праці, а саме запасами – паливом, сировиною, матеріалами за допомогою котрих відбувається виробництво продукції. За результатами здійсненого аналізу з'ясовано, поняття виробничих запасів стало предметом дослідження багатьох практиків та теоретиків.

Зокрема, Т. А. Довга стверджує, що під виробничими запасами потрібно розуміти матеріальні ресурси, які перебувають у фірми на складах (різноманітні матеріали, сировина, напівфабрикати, що купуються і комплектують вироби,

тара та тарні матеріали, інструменти, запасні частини для ремонту, паливо, пальне), призначені для використання на виробництві, проте ще у виробництво не пішли [8, с. 130].

Л. В. Титенко відмічає, що виробничі запаси – це частка матеріальних ресурсів підприємств, котрі являються сукупністю предметів праці, що знаходяться на підприємстві у формі матеріалів, сировини, закупівельних напівфабрикатів та різних комплектуючих, палива, тари та тарних матеріалів, запасних частин, будівельних та інших матеріалів, що утворюють матеріальну базу продукції підприємства, надають їй відповідних характеристик, приймають участь у виробництві впродовж одного виробничого циклу та дочиста переносять свою ціну на ціну готової продукції [27, с. 367].

Н. Пилипів припускає розумним використання терміну «товарно-виробничі запаси», під котрим радить розуміти активи, що призначені для формування основи виробів, обробки у ході виробництва, а також можуть знаходитися у складі резервів під виглядом готових виробів, виробничих запасів та товарів на складах [21, с. 304].

К. Л. Багрій наголошує, що виробничими запасами – є ціна запасів, допоміжних та основних матеріалів, малоцінних швидкозношуваних предметів, запасних частин, сировини, палива, комплектувальних виробів та покупних напівфабрикатів, тари, будівельних матеріалів та інших матеріалів, що призначені для того, щоб споживатися під час звичайного операційного циклу [1, с. 52].

І. Б. Швець зауважує, що виробничі запаси – це матеріальні оборотні активи підприємств, що служить ключовою умовою реалізації потрібних виробничих процесів [32, с. 47].

Категорію «виробничі запаси» варто відрізнити від категорії «матеріальні ресурси», адже останнє є більш ширшим. Виробничі запаси – це частина оборотних активів, складова предметів праці та матеріальних ресурсів (рис. 1.1). Виробничі запаси – це обов'язковий елемент виробничого процесу, котрий повною мірою використовується кожним виробничим циклом у зв'язку із чим

переносить свою вартість на продукцію (послуги, роботи), виготовлену у ході виробництва.

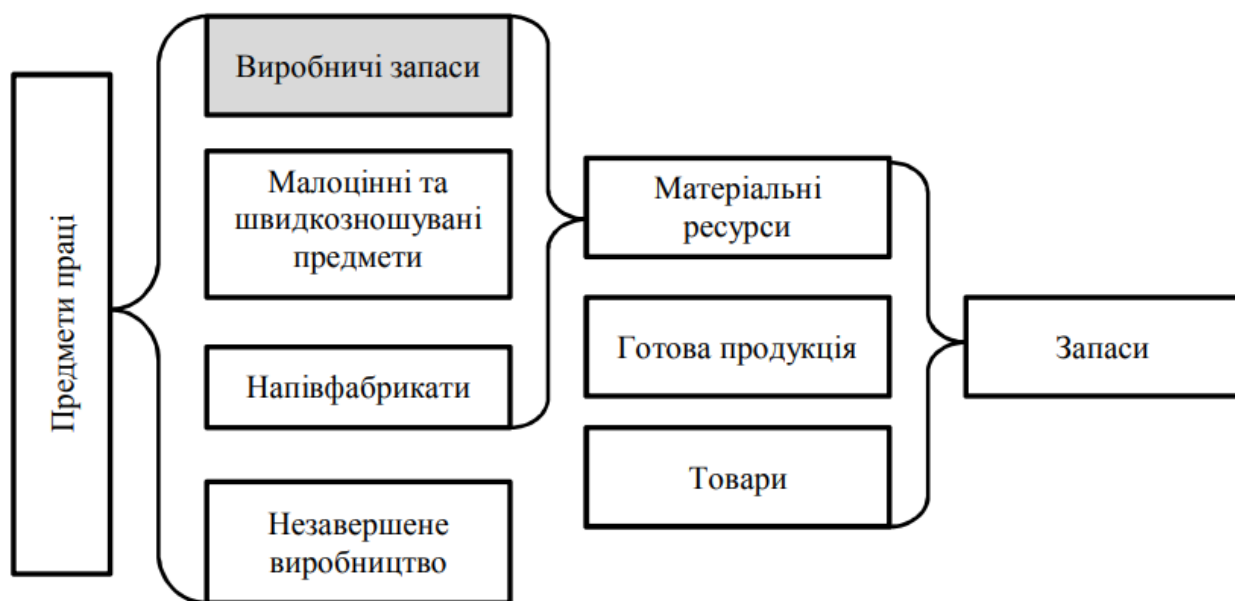

Рисунок 1.1 – Виробничі запаси у структурі ресурсів на підприємстві

Аналізуючи, усе вище викладене, можемо зазначити, що погляди нинішніх вчених на визначення «виробничі запаси» не відображають джерела покриття витрат на виробничі запаси. Під виробничими запасами також радять розуміти частину оборотних засобів суб'єкта господарювання, котрі іще не були використані, проте надійшли на підприємство. На нашу думку – це визначення має досить вузькоглядний критерій, тому що не зрозуміло як класифікувати запаси, котрі знаходяться на складі для виробничих потреб. Тому, запаси – це накопичення матеріальних цінностей на складах підприємства. Водночас ми погоджуємося із думкою авторів, котрі вважають, що поділ запасів на паливо, сировину, матеріали та інше, досить відносний, тому що у межах одного підприємства те, що у минулому було придбано як товар, у майбутньому може трансформуватися у матеріали або сировину, й навпаки.

Найбільш поширеною характеристикою «виробничих запасів» до запровадження національних стандартів було наступне: виробничі запаси – це «...засоби, що перебувають на складах виробництва, споживачів, призначені для виробничого споживання, проте іще не ввійшли у виробничий процес».

Підсумовуючи визначення надані науковцями, можемо узагальнити та визначити виробничі запаси як самостійно виготовлену або придбану продукцію, що підлягає подальшій переробці на виробництві. На основі критичної оцінки змісту науково-економічної літератури пропонуємо наступне трактування поняття «виробничі запаси» – це предмети праці, що використовуються на виробництві впродовж одного виробничого циклу та використовуються у ході виробничої діяльності, а після закінчення виробничого процесу переносять свою цінність на вартість кінцевої продукції. Отже, для цілей бухгалтерського обліку визначення поняття «виробничі запаси», як облікова категорія має включати такі головні елементи, як визначення термінів та напрямів застосування, а також джерел відшкодування вартості виробничих запасів.

Виробничі запаси у бухгалтерській звітності та обліку за найменшою із двох оцінок відображають: чистою вартістю реалізації або первісною вартістю. Запаси відображають за чистою вартістю реалізації, у випадку коли на дату складання балансу їх вартість зменшилась чи вони застаріли, зіпсовані, чи іншим чином утратили первісно очікувану економічну вигоду. Чисту вартість реалізації визначають по кожному елементу запасів вирахуванням із очікуваної вартості продажу суми очікуваних витрат на збут та завершення виробництва. Різниця між первісною вартістю запасів та чистою вартістю їх реалізації та вартість повністю втрачених (зіпсованих, або просто тих, що не вистачило) запасів, списується на витрати для звітного періоду.

Виробничі запаси у теоретичному тлумачення виступають предметами праці, які у виробничому процесі використовують лише одноразово, а їх ціна повністю переноситься на готову продукцію. У бухгалтерському обліку більшість предметів праці вважаються виробничими запасами, проте поняття виробничих матеріальних та запасів є дискусійним й визначається у літературних джерелах неоднозначно, на що вказують результати проведеної розвідки. Аналіз думок закордонних та вітчизняних науковців вказує на неоднозначність їх підходів до означення поняття «виробничі запаси». Правильне розуміння економічної суті виробничих запасів буде сприяти

формуванню їхньої правильної класифікації та удосконаленню їхнього наступного обліку на підприємствах.

1.2. Структура та класифікація виробничих запасів

Виокремлення структури та класифікація виробничих запасів необхідні для проведення аналітичного обліку, розумної організації складського господарства, для того, щоб планувати, нормувати, аналізувати, вести облік, управляти запасами, різноманітними потребами фірми. Структура виробничих запасів визначається нормативними документами у галузі бухгалтерського обліку. Приміром, за П(С)БО 9 [22] виробничі запаси складаються із допоміжних та основних матеріалів, сировини, комплектувальних виробів та інших матеріальних цінностей, що призначаються для виготовлення продукції, виконання робіт, надання послуг, передачі, розподілу, обслуговування виробництва та адміністративних потреб. Інструкція про застосування Плану рахунків [1] докладніше визначає структуру подібних активів, приміром до складу виробничих запасів відносяться: паливо, сировина та матеріали, комплектувальні вироби та купівельні напівфабрикати, будівельні матеріали, тару й тарні матеріали, запасні частини, матеріали, що надані для переробки та інші матеріали.

Матеріальні цінності, що застосовуються впродовж не більше дванадцяти місяців або звичайного операційного циклу, якщо він не буде перевищувати один рік, зокрема, спеціальний одяг, спеціальне переоснащення, інструменти, господарський інвентар, мають назву малоцінних та швидкозношуваних предметів.

В цілях зберігання виробничих запасів на підприємстві необхідні складські приміщення із відповідними пристосуваннями, обладнанням, вимірювальними приладами. Матеріали на складах варто розміщувати за секціями, а у середині

останніх – за окремими групами та типо-сорторозмірами, якби можна було швидко перевірити їх наявність, видати чи прийняти. На кожному виді виробничих запасів, у місцях зберігання прикріплюють ярлик, на котрому вказані дані про місцезнаходження відповідного матеріалу.

Для якісної організації обліку матеріальних цінностей, варто установити осіб, які будуть відповідальними за відвантаження та прийняття матеріальних цінностей (наприклад комірник, завідуючий складом, експедитор тощо), за зберігання матеріальних цінностей, що були їм довірені, своєчасне та правильне оформлення належних операцій стосовно обліку матеріалів, крім того, сформувати списки посадових осіб, котрі наділені правом підпису у документах на одержання та видачу із складу матеріалів, давати пропуск (дозвіл) на вивіз із підприємства матеріальних цінностей.

Зазвичай, підприємство використовує величезну кількість всіляких виробничих запасів. Вони застосовуються виробництвом по-різному. Одні із них повністю споживаються у виробничих процесах, інші – входять до виробів без змін, треті – змінюють тільки власну форму, четверті – тільки сприяють виробництву продукції. Отже виробниче функціонування підприємств, що зумовлене застосуванням вагомої кількості багатоманітних виробничих запасів вимагає чіткого їх розмежування із наступною деталізацією, тим самим формуючи передумови якісної організації обліку виробничих запасів [5, с. 209].

Вважаємо доцільним здійснювати поділ виробничих запасів на наступні:

- ті, що використовуються для виробничих цілей;
- ті, що використовуються для загальногосподарських цілей.

Подібна класифікація дасть змогу організувати облік матеріальних витрат за напрямком списання: у собівартість чи на витрати періоду. Окрім цього, розподіл запасів на невиробничі та виробничі дозволяє приблизити бухгалтерський облік відповідно до списання на невалові та валові витрати у відповідності з податковими нормами.

Наукова література наводить групування й запасів, й виробничих запасів за різноманітними ознаками. Приміром, О. Г. Лаврушою виробничі запаси

поділяються на наступні групи: виробничі запаси, що призначені для обслуговування функціонування підприємства; виробничі запаси, котрі входять у склад готової продукції; виробничі запаси, котрими забезпечується процес виробництва [13, с. 138].

Ф. Ф. Бутинцем пропонується розширена класифікація за наступними властивостями: за причинами утворення та призначенням; за рівнем наявності на підприємстві; за місцем знаходження; за наявністю на початок та кінець звітнього періоду; за походженням; за значенням у процесі виробництва продукції (робіт, послуг); за обсягом; по відношенню до Балансу – балансові та позабалансові; ступенем ліквідності; за галуззю застосування; за складом та структурою [4, с. 245].

Зобразимо схематично структуру запасів згідно з їх визначенням (рис. 1.2), наведеним у П(С)БО 9 «Запаси» [22]

Отже, запасам підприємства характеризуються доволі складною структурою та включають вельми мобільну частину активів. Запаси споживаються під час виробництва за один цикл та повністю переносяться на собівартість продукції за мінусом матеріалів, що були невикористані, та відходів, що оформлюється документуванням операцій із споживання та надходження у виробництво, оприбуткування відходів та здійснення інвентаризації залишків невикористаної сировини на робочих місцях структурних підрозділів виробництва.

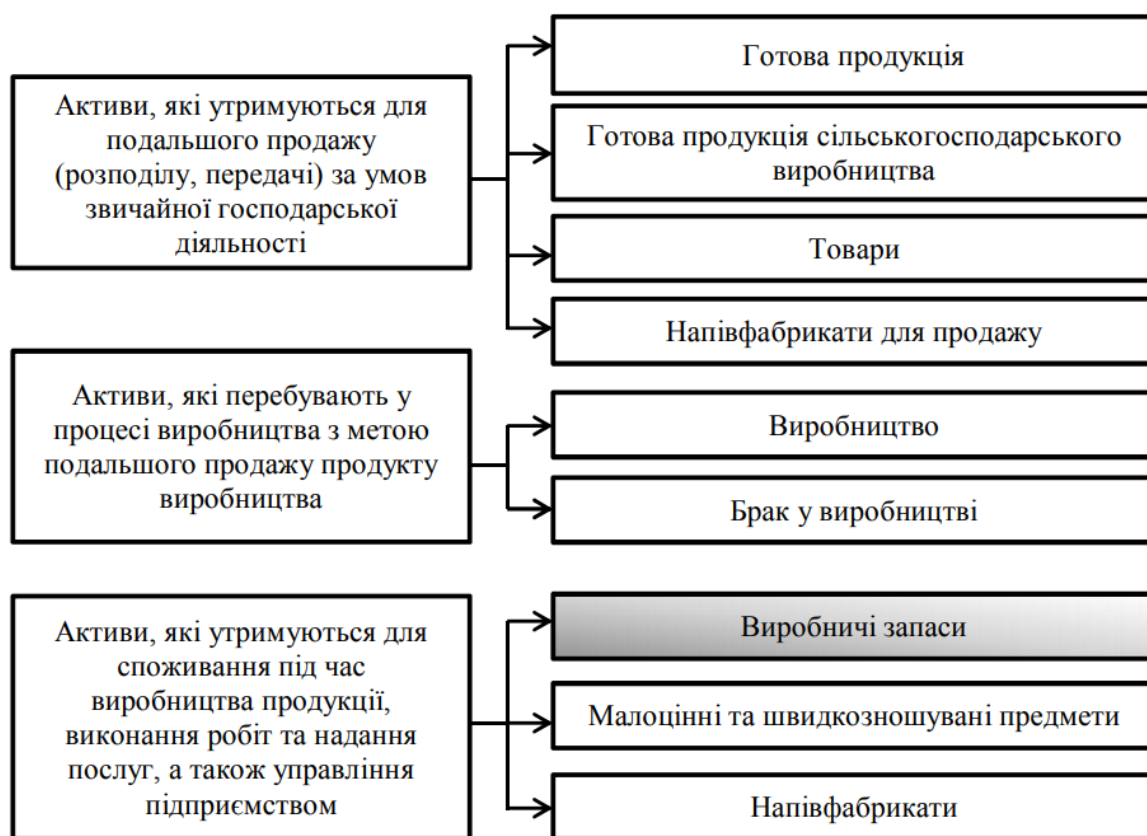

Рисунок 1.2 – Структура запасів згідно з їх визначенням, наведеним у П(С)БО 9 «Запаси»

1.3. Нормативно-правові основи визнання та оцінки виробничих запасів

Опорним нормативним документом, котрим визначаються правові основи ведення, організації та регулювання бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності в Україні виступає Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року № 996-XIV [9]. Дія цього законодавчого акту поширюється на усіх юридичних осіб, створених згідно з законодавством України, незалежно від їх форм власності та організаційно-правових форм, а також на представництва закордонних суб'єктів господарської діяльності, котрі мусять вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність відповідно до законодавства.

Ключовим нормативом бухгалтерського обліку, котрим регламентуються методологічні параметри формування у обліковій системі інформації про запаси та висвітлення її у фінансовій звітності, є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [22].

Запаси визнаються активами згідно з Методичними рекомендаціями із бухгалтерського обліку запасів, якщо: підприємству перейшли вигоди та ризики, пов'язані із правом власності чи правом повного господарського відання (оперативного управління) на отриманні (придбанні) запасів; є вірогідність того, що підприємство одержає у майбутньому економічні вигоди, пов'язані із їх уживанням; контроль за запасами підприємством здійснюється для ефективного управління; цінність запасів може бути достеменно визначена.

Первинною ціною запасів виступає їх фактична собівартість, що складається із наступних фактичних витрат: сум, котрі сплачують за посередницькі, інформаційні та інші аналогічні послуги у зв'язку із придбанням чи пошуком запасів; сум, що сплачують відповідно до договорів постачальникам (продавцям); сум непрямих податків у зв'язку із придбанням запасів, котрі не відшкодовуються підприємству; сум ввізного мита; затрат на вантажно-розвантажувальні роботи, заготівлю, транспортування запасів до місця їх вживання, включаючи проценти за комерційним кредитом постачальників та витрати із страхування; інших витрат, що безпосередньо пов'язані із придбанням запасів та доведенням їх до стану, придатного для використання у запланованих цілях. До подібних витрат, приміром, відносять прямі витрати на оплату праці, прямі матеріальні витрати, інші витрати підприємства на підвищення якісно-технічних характеристик та доопрацювання запасів.

Характеристика нормативно-правового базису із обліку виробничих запасів наведено у Додатку А.

Згідно з чинним Планом рахунків [54] запаси підприємства, як правило, групуються таким чином: 20 «Виробничі запаси», 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети», 23 «Виробництво», 26 «Готова продукція», 28 «Товари» (табл. 1.1).

Виробничі запаси як об'єкт бухгалтерського обліку є складником оборотних активів. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» передбачає, що оборотними активами є гроші та їхні еквіваленти, які не обмежуються у застосуванні, та інші активи, що призначаються для споживання або реалізації впродовж операційного циклу протягом одного року із дати балансу [23].

Таблиця 1.1 – Організаційно-диференційні параметри відображення запасів на рахунках бухгалтерського обліку

Класифікаційні групи запасів	Рахунки для обліку
20 «Виробничі запаси»	Сировина, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, матеріали, що призначені для надання послуг, виробництва продукції, виконання робіт, адміністративних потреб та обслуговування виробництва
22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»	Швидкозношувані та малоцінні предмети, котрі застосовуються впродовж періоду до одного року або нормального операційного циклу, якщо він довший за рік
23 «Виробництво»	Незавершене виробництво у вигляді незакінчених обробкою та складанням деталей, вузлів, виробів та незакінчених технологічних процесів, а для підприємств, що надають роботи та послуги у вигляді витрат на виконання незакінчених робіт (послуг), по відношенню до котрих підприємство іще не визначило доходу
26 «Готова продукція»	Готова продукція, котра зроблена на підприємстві, відповідає технічним та якісним характеристикам та призначена для продажу, передбаченим договором або іншим нормативно-правовим актом
28 «Товари»	Продукція у вигляді матеріальних цінностей, що придбана та утримується на підприємстві для подальшого продажу

Отже, оцінка виробничих запасів – це вагома передумова організації обліку запасів, оскільки вона має вплив на точність фінансових результатів фірми. В Україні, як й у більшості інших світових країн, запаси оцінюють за фактичними витратами на їх придбання на момент одержання чи використання запасів у процесі виробництва. У закордонній практиці до собівартості запасів не включаються витрати, котрі не будуть відшкодовані покупцями.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «ВП «ПОЛІСАН»

2.1 Загальна характеристика ТОВ «ВП «ПОЛІСАН»

Товариство із обмеженою відповідальністю «Виробниче підприємство «Полісан» функціонує на основі Статуту, котрий було затверджено засновниками та зареєстровано місцевими органами влади. Сьогодні організація ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» стала одним із провідних виробників лакофарбових матеріалів на українському ринку, діяльність котрої розпочалася із 2003 року. На підприємстві гарно налагоджена мережа збуту продукції на території України, а також у державах ближнього та далекого зарубіжжя.

Метою створення підприємства було виконання робіт та надання послуг, що задовольняють громадські потреби, а також отримання прибутку, реалізації соціальних та економічних інтересів засновника, за допомогою відповідної виробничої, науково-дослідної та комерційної діяльності, окрім тієї, що заборонена законодавством України.

Предметом діяльності ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» є:

- виготовлення фарб, лаків та подібної продукції, мастик та друкарської фарби;
- виготовлення пігментів та барвників;
- виготовлення іншої хімічної продукції;
- виготовлення сухих будівельних сумішей;
- роздрібна та оптова торгівля непродовольчими та продовольчими товарами, продукцією виробничо-технічного призначення;
- монтаж металевих конструкцій та будівництво будівель та ін.

Підприємство використовує лише новітні технології виготовлення лакофарбової продукції.

Юридична адреса ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» – 40000, Україна, м. Суми, вул. Івана Піддубного, 25.

Управління на підприємстві здійснює керівник – Омелечко Юлія Вікторівна. Свої розпорядження вона безпосередньо кожного дня направляє у різні відділи, котрі виконують їх та доносять до виробничих одиниць. Організаційна структура підприємства ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» має лінійно-функціональний вид. В основу такої структури закладено принцип розподілення відповідальності та повноважень за функціями та прийнятті рішень по вертикалі. Лінійно-функціональна структура дає право улаштувати управління за лінійною схемою, а функціональними підрозділами надається допомога лінійним керівникам у рішенні належних управлінських функцій. Функціональні керівники ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» мають прерогативу безпосередньо впливати на виконавців. Лінійно-функціональна організація управління на ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» дає змогу підприємству бути клієнтоорієнтовним, виробляти продукцію або послуги із незмінною якістю, стабільно забезпечувати попит та задовольняти потреби клієнтів.

Сьогодні на підприємстві працює близько 1004 осіб, що на 20,23 % більше, ніж у 2017 році (835 осіб).

Головним бухгалтером забезпечується повний облік та контроль коштів, товарно-матеріальних цінностей та основних засобів, а також вчасне відображення у бухгалтерському обліку операцій, котрі пов'язані з їх рухом. Головним інженером організовується та контролюється діяльність інженерної служби, зокрема: забезпечення якісного технічного обслуговування галузей та операцій господарства, відповідальність за технічний стан обладнання. Загалом управлінська та організаційна структури господарства абсолютно відповідають обраним напрямкам виробництва та забезпечують звичайні виробничі процеси.

Виробництво прямо залежить від попиту споживачів: ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» виробляє лакофарбову продукцію згідно з заявками покупців, споживачів. На ньому розвинута мережа менеджменту, працівники котрої постійно вишуковують ринки збуту готової продукції та складають договори для

придбання дешевої та якісної сировини. Підприємство реалізує свою продукцію переважно на території України, а також закордон до різних країн світу.

Проаналізуємо основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» за 2017-2019 роки на підставі балансу та звіту про фінансові результати у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічні показники ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» за 2017-2019 роки

Показник	Рік			Відхилення 2019 р. до 2017 р.	
	2017	2018	2019	абсолютне (+,-)	відносне, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	588 807	686 807	785 089	196 282	33,34
Собівартість реалізованої продукції, товарів, робіт, послуг, тис. грн.	465 602	521 532	557 115	91 513	19,65
Валовий прибуток (збиток), тис. грн.	123 205	165 275	227 974	104 769	85,04
Адміністративні витрати, тис. грн.	12 614	14 532	16 791	4 177	33,11
Витрати на збут, тис. грн.	59 993	100 311	124 665	64 672	107,80
Інші операційні витрати, тис. грн.	165 714	146 352	49 109	-116 605	-70,37
Інші доходи, тис. грн.	0	163	16	16	-
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	8 629	11 831	92 130	83 501	967,68

На основі даних табл. 2.1 бачимо, що чистий дохід від реалізації продукції ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» підвищився із 588 807 тис. грн. у 2017 році до 785 089 тис. грн. у 2019 році, тобто на 196 282 тис. грн. чи на 33,34%. Собівартість реалізованої продукції за останні три роки збільшилася на 91 513 тис. грн. чи на 19,65%. Валовий прибуток ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» протягом досліджуваного періоду збільшився майже у два рази, порівняно із 2017 роком спостерігається його зростання на 104 769 тис. грн. чи на 85,04 %.

Адміністративні витрати та витрати на збут підприємства у 2019 році збільшилися на 4 177 тис. грн. та 64 672 тис. грн. відповідно. Чистий прибуток ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» за 2017-2019 роки збільшився: на 83 501 тис. грн.

Аналіз майна організації має вагоме значення, так як від його структури та величини залежить обсяг діяльності, соціально-економічний розвиток господарюючого суб'єкта, рівень платоспроможності, ліквідності та фінансова

сталість. Проводячи оцінку фінансового стану підприємства, у даній роботі визначимо оцінку майнового становища підприємства за останні три роки (табл. 2.2)

Таблиця 2.2 – Показники майнового стану та ефективності використання основних засобів ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» за 2017-2019 рр.

Показник	Рік			Абсолютне відхилення	Середній темп росту (приросту), %
	2017	2018	2019		
Загальна сума основних засобів, тис. грн.	68 822	117 578	109 255	40 433	58,75
Коефіцієнт зносу, %	28,58	27,19	36,57	7,99	27,96
Коефіцієнт оновлення, %	29,87	40,32	6,25	-23,62	-79,08
Фондовіддача	7,18	5,38	110,29	103,11	1436,07
Фондоємкість	0,14	0,19	0,21	0,07	50,00

Розрахунки таблиці свідчать, що підприємство на кінець 2017 року має загальну вартість майна у розмірі 68822 тис. грн., за останні 2 роки спостерігається його збільшення на 40 433 тис. грн. відносно 2017 року. Коефіцієнт зносу характеризує частку вартості основних засобів, що її списано на витрати виробництва у попередніх періодах, у 2017 році він склав 28,58 % та на кінець 2019 року збільшився до 36,57%.

Проаналізуємо ефективність діяльності ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» за допомогою розрахованих фінансових показників. Показники ліквідності наведено у табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Фінансові показники ліквідності ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» за 2017–2019 рр.

Показник	Нормативне значення	Значення		
		2017	2018	2019
Коефіцієнт ліквідності поточної	більше 1	32,00	13,90	10,00
Коефіцієнт ліквідності швидкої	0,7 - 0,8	9,85	4,92	2,96
Коефіцієнт ліквідності абсолютної	0,2 - 0,35	2,05	1,12	0,79

Проаналізувавши отримані дані можемо говорити, що всі показники ліквідності протягом аналізованого періоду набагато вище норми, проте мають тенденцію до зменшення.

Коефіцієнт покриття або коефіцієнт ліквідності поточної є додатнім, що означає, що поточні активи перевищують за розміром поточні зобов'язання, а

Отже й підприємство можемо розглядати як таке, що функціонує досить успішно. Проте, за аналізований період 2017-2019 років, значення даного показника знизилось на 68,75 %, а це вказує на зростання поточних зобов'язань даного товариства.

Коефіцієнт швидкої ліквідності або коефіцієнт «лакмусового папірця» є більш жорстким показником ліквідності та зважає на якість оборотних активів, адже при його розрахунках враховують найбільш ліквідні поточні активи (запаси не враховуються). Отримане нами значення (2,96 у 2019 році) говорить про те, що на кожну гривню поточної заборгованості товариство має 2,96 грн. ліквідних активів. Рівень цього показника є вищим за нормативне значення.

Показник грошової або абсолютної ліквідності – демонструє, яку частку короткострокових (поточних) зобов'язань можливо погасити негайно. Протягом аналізованого періоду даний показник скоротився на 61,46 %, однак залишається у межах норми.

Отже, ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» є прибутковим підприємством. Ключові економічні показники демонструють тенденцію збільшення, що позитивно впливає на фінансовий стан товариства та дає можливість отримувати високі прибутки. За останні декілька років дохід на підприємстві збільшився за рахунок збільшення реалізації послуг. Всі можливі ресурси (трудові, матеріальні, нематеріальні, фінансові, технічні) використовуються інтенсивно та ефективно.

2.2. Облік використання виробничих запасів підприємства

Основна частина виробничих запасів фірми, у тому числі й на ТОВ «ВП «ПОЛІСАН», купується у постачальників, керуючись укладеними договорами. При відвантаженні виробничих запасів постачальником виписується рахунок-фактура та розрахунково-платіжні документи (у котрих вказується номенклатурний номер, назва, сорт матеріальних цінностей, які відпускаються,

одиниці виміру, кількість, сума та ставка ПДВ, загальна сума, яка буде підлягати до сплати), податкові накладні.

На ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» аналітичний облік виробничих запасів ведуть у розрізі їх найменувань чи однорідних груп. Кожна із груп виробничих запасів розподіляється за сортами, видами, типами, марками, розмірами по кожному найменуванню, розміру та сорту виробничих запасів присвоєно коротка числова позначка (номенклатурний номер), котра внесена до відповідного реєстру – номенклатури-цінника, де теж указується одиниця виміру й, по можливості, облікова ціна запасу. Надходження виробничих запасів на ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» представлено у табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Господарські операції із надходження виробничих запасів

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Купівля за оплату запасів господарського призначення у постачальників-платників ПДВ (при наявності податкової накладної).	201, 641	631
2	Купівля за попередню сплату запасів господарського призначення у постачальників-платників ПДВ.	201, 644	631
3	Купівля запасів, котрі не застосовують у господарській діяльності, за плату у постачальників-платників ПДВ.	201	631
4	Надходження виробничих запасів, що застосовуються у господарській діяльності, через підзвітних осіб при одержанні ними авансу	201, 641	372
5	Надходження виробничих запасів, що застосовуються у господарській діяльності через підзвітних осіб без отримання попереднього авансу.	20, 641	685
6	Купівля виробничих запасів у приватних (фізичних) осіб – нерезидента – не суб'єкта підприємницької діяльності через підзвітних осіб при одержанні авансу.	20	372, 641
7	Безоплатне одержання виробничих запасів.	20	719
8	Одержання виробничих запасів як внесок до статутного капіталу.	20	40,46
9	Оприбуткування матеріалів від ліквідації основних засобів та списання малоцінних необоротних активів	20	746

На складі, аналітичний облік виробничих запасів, ведеться із використанням карток складського обліку, котрі знаходяться у картотеці за технічним групуванням виробничих запасів згідно з номенклатурою-цінником. На основі залишків на початок місяця, котрі виводять для кожного номенклатурного номеру у картках складського обліку, формуються відомості

обліку остатків запасів (або сальдові відомості), котрі застосовуються для зіставлення даних аналітичного та синтетичного обліку виробничих запасів. Задля узагальнення та обліку інформації про переміщення та наявність швидкозношуваних та малоцінних предметів, котрі належать підприємству та перебувають на складі планом рахунків передбачено рахунок 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» [24, с. 117].

Вибуття запасів відображено на синтетичних рахунках ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» подібними записами, котрі розкрито у табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Господарські операції із вибуття виробничих запасів

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Відпуск із складів виробничих запасів для потреб підприємства: – виробництво продукції; – загальновиробничі потреби; – забезпечення реалізації продукції; – загальногосподарські потреби; – виконання досліджень та розробки; – утримання об'єктів житлово-комунального господарства та соціально-культурного призначення; – капітальне будівництво;	23	20
		91	20
		93	20
		92	20
		941	20
		949	20
		15	20
2	Передача запасів як внесок до статутного капіталу іншого підприємства: – на фактичну вартість переданих запасів. Водночас:	943	20
		14	712
3	Уцінення запасів до чистої вартості реалізації	946	20
4	Списання запасів, утрачених внаслідок надзвичайних подій	99	20
5	Списання недостачі запасів: – на суму балансової вартості; – на суму, що підлягає відшкодуванню винними особами; – на суму ПДВ, що підлягає відшкодуванню;	947	20
		375	716
		716	641
6	Відпуск запчастин: – на капітальний ремонт власних основних засобів; – на капітальний ремонт орендованих основних засобів, коли ремонт виконується за рахунок орендаря (на випадок коли капітальний ремонт сприяє поліпшенню основних засобів); – на поточний ремонт основних засобів.	15	207
		15	207
		949	207

Існує ще один метод бухгалтерського обліку – інвентаризація. Результати проведеної інвентаризації на ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» на 01.01.2020 року відобразимо у табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Результати фактичного контролю залишків виробничих запасів на складах ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» на 01.01.2020 року

Найменування виробничих запасів	Фактичні залишки виробничих запасів, виявлені під час інвентаризації, тис. грн.	Виробничі запаси, що втратили первинні якості, тис. грн.	Виробничі запаси, що зіпсовані, не можуть бути використані у виробництві та реалізовані, тис. грн.
Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби	-	-	-
Сировина й матеріали	89 908,1	-	-
Готова продукція	144 556,3	-	-
Незавершене виробництво	-	-	-
Напівфабрикати	141,7	-	-
Малоцінні та швидкозношувані предмети	221,4	-	-
Тара та тарні матеріали	16 448,9	-	-
Паливо	159,0	-	-
Товари на складі	332,8	-	-
Інші матеріали	14 191,9	-	-
Разом:	265 960,1	-	-

Кожне підприємство, що виробляє лакофарбову продукцію розподіляє її за власними потребами. Частину продукції використовує при наданні ремонтних послуг, а частину продукції продає та отримує виручку, завдяки котрій може функціонувати. Обсяг та структура товарної продукції ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» у 2017-2019 роках представлена у Додатку Б.

За реалізовану продукцію підприємство отримує виручку, що є важливим економічним показником функціонування підприємства. Чим більша сума виручки тим більший прибуток, який розраховують по кожній галузі. Розрізняють повну та виробничу собівартість продукції. До виробничої собівартості відносяться витрати на її виробництво. До повної собівартості належить виробнича собівартість, а також витрати на збут та адміністративні витрати. Розглянемо розподіл витрат на виробництво лакофарбової продукції підприємства більш детально (табл. 2.7., рис. 2.2)

Таблиця 2.7 – Виробничі витрати із виготовлення лакофарбової продукції на ТОВ «ВП «ПОЛІСАН», тис. грн.

Показники Рік	Прямі матеріальні витрати		Прямі витрати на оплату праці		Інші прямі та загальновиробничі витрати		Витрати – всього	
	сума витрат тис. грн.	питома вага, %	сума витрат тис. грн.	питома вага, %	сума витрат тис. грн.	питома вага, %	сума витрат тис. грн.	питома вага, %
2017	330465	56,36	36236	6,18	219646	37,46	586347	100
2018	365777	59,14	46202	7,47	206515	33,39	618494	100
2019	357276	58,26	50470	8,23	205498	33,51	613244	100

В структурі витрат по виготовленню та реалізації лакофарбової продукції найбільшу частку займають матеріальні витрати. Зокрема, частка прямих матеріальних витрат була найбільшою у 2018 році – 59,14 % або 365 777 тис. грн. Частка прямих витрат на оплату праці має тенденцію до підвищення із 6,18% (або 36 236 тис. грн.) у 2017 р. до 8,23 % (або 50 470 тис. грн.) у 2019 р. Інші прямі та загальновиробничі витрати дещо скоротилися й у 2019 р. становили 205 498 тис. грн., проти 219 646 тис. грн. у 2017 р.

Отже, як бачимо із рис. 2.2, у цілому по підприємству спостерігається збільшення витрат на виготовлення та реалізації лакофарбової продукції. Проте за рахунок збільшення об'ємів продаж та виведення на ринок нових видів продукції, розширення асортиментного ряду, прибутковість від продажу лакофарбової продукції на досліджуваному підприємстві зростає.

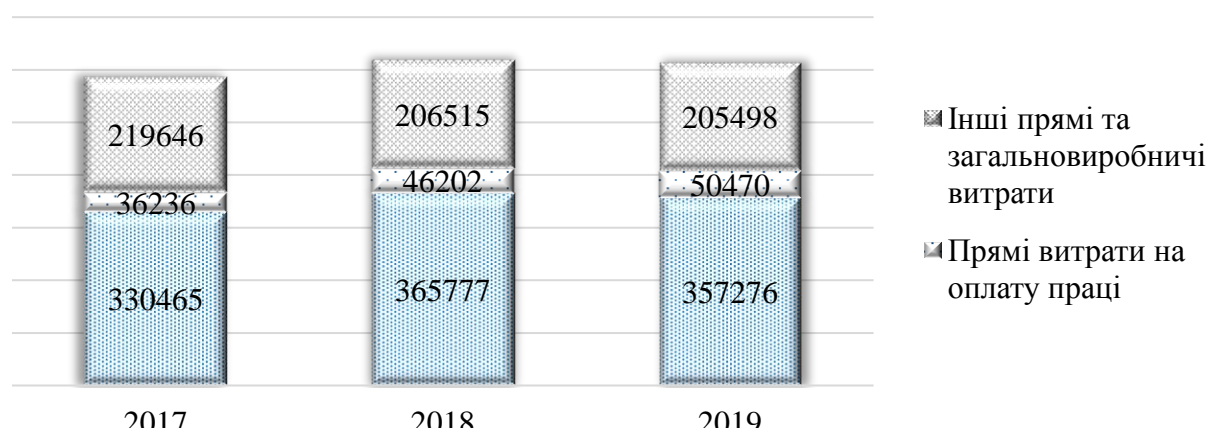

Рисунок 2.2 – Виробничі витрати із виготовлення лакофарбової продукції на ТОВ «ВП «ПОЛІСАН», тис. грн.

Установлюючи зв'язок між величиною вкладеного капіталу та сумою прибутку, показник рентабельності може використовуватись у процесі

прогнозування прибутків підприємства. Для здійснення прогнозів із очікуваними та фактичними інвестиціями зіставляється прибуток, що підлягає отриманню на ці інвестиції. Оцінка прогнозованих прибутків опирається на рівень прибутковості за попередні періоди із врахуванням прогнозованих змін.

Розглянемо зміну рівня рентабельності та собівартості виготовлення лакофарбової продукції на рис. 2.3.

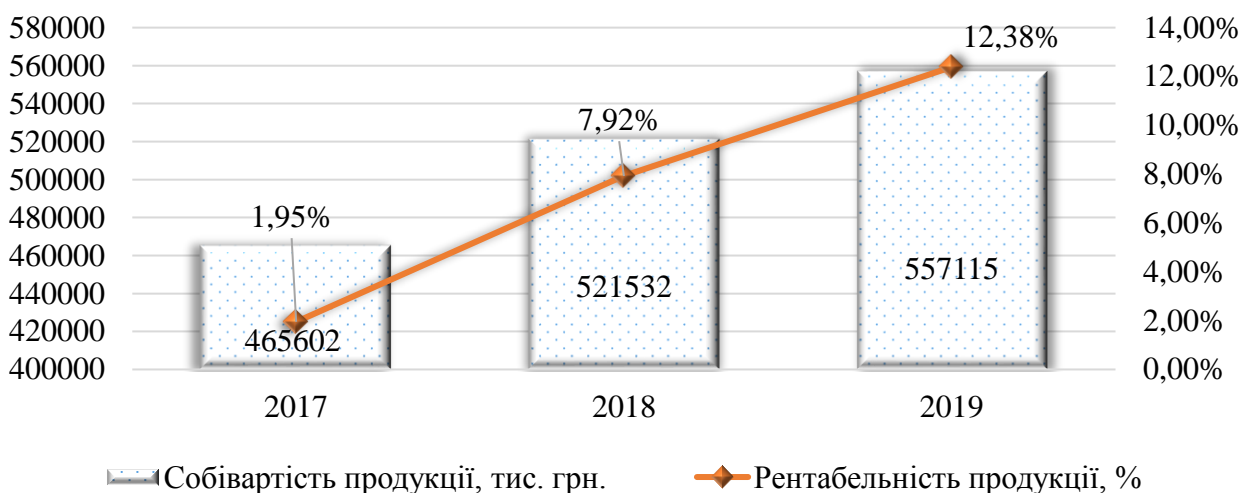

Рисунок 2.3 – Динаміка собівартості та рівня рентабельності виготовлення лакофарбової продукції на ТОВ «ВП «ПОЛІСАН»

Як бачимо із рис. 2.3, рівень рентабельності виготовлення лакофарбової продукції знаходиться на достатньому рівні – 12,38 % у 2019 році. Майже пропорційне до рентабельності збільшення спостерігаємо й для собівартості лакофарбової продукції.

Отже, сьогодні виробничі запаси – це об’єктивна необхідність на ТОВ «ВП «ПОЛІСАН», котра викликана закономірностями плину матеріалів із джерел їх надходжень. З однієї сторони, існуючими виробничими запасами забезпечується безперервність, постійність та ритмічність функціонування підприємства, гарантується його економічна безпека, а із іншої – виробничі запаси вимагають істотних капіталовкладень, отже від їх внутрішнього контролю (аудиту) та побудови обліку залежить обґрунтованість прийнятих управлінських рішень відносно максимізації прибутків та мінімізації витрат.

2.3. Оцінка ефективності використання виробничих запасів ТОВ «ВП «ПОЛІСАН»

Наявні виробничі запаси, що є у розпорядженні ТОВ «ВП «ПОЛІСАН», може бути розрахована як станом на конкретну дату, так й у середньому за минулий чи звітний періоди. Об'єм виробничих запасів на звітну дату визначають безпосередньо за даними бухгалтерського балансу чи більш детально – за даними аналітичного та синтетичного обліку. У табл. 2.9 представлена забезпеченість ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» виробничими запасами за останні три роки, а на рис. 2.4 відображено динаміку їх складу.

За даними табл. 2.9 на досліджуваному підприємстві у 2019 році порівняно із 2017 роком спостерігається тенденція до зростання усіх складових виробничих запасів. Найбільше зростання мають «Сировина та матеріали» – на 4170,72 тис. грн. або на 27,38 % та «Тара та тарні матеріали» – на 2724,23 тис. грн. або на 24,81 %. Необхідно зауважити, що збільшення даних складових має бути аргументованим межами виробничо-господарської роботи підприємства, інакше, підприємство втрачає можливість якісної платоспроможності.

Таблиця 2.8 – Наявність виробничих запасів на ТОВ «ВП «ПОЛІСАН», тис. грн.

Склад виробничих запасів	Рік			Абсолютне відхилення	Середній темп росту (приросту), %
	2017	2018	2019		
Сировина та матеріали	15233,02	14837,36	19403,74	4170,72	27,38
Запасні частини	25294,70	26006,46	21425,97	-3868,73	-15,29
Паливно-мастильні матеріали	26476,73	27965,50	26676,42	199,69	0,75
Тара й тарні матеріали	10981,53	12120,08	13705,76	2724,23	24,81
Пакувальні матеріали	16044,20	16422,06	18405,18	2360,98	14,72

Продовження таблиці 2.8

Склад виробничих запасів	Рік			Абсолютне відхилення	Середній темп росту (приросту), %
	2017	2018	2019		

Комплектувальні матеріали	12690,10	13436,58	15586,06	2895,96	22,82
Інші матеріали	4774,72	6219,09	6737,91	1963,19	41,12
Разом	111495,00	117007,11	121941,03	10446,03	9,37

Далі проаналізуємо динаміку частки виробничих запасів досліджуваного підприємства у загальній сумі його оборотних активів. Для цього складемо аналітичну таблицю 2.9.

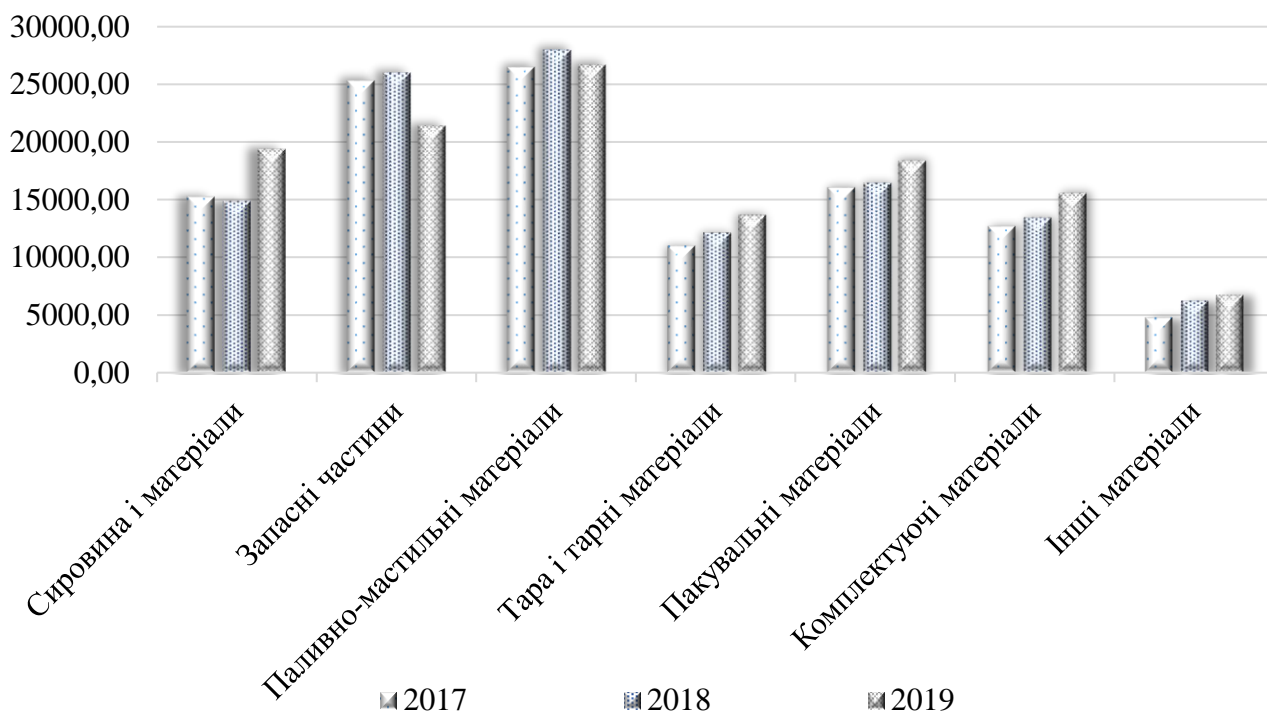

Рисунок 2.4 – Забезпеченість виробничими запасами ТОВ «ВП «ПОЛІСАН», тис. грн.

Таблиця 2.9 – Показники складу та структури матеріальних оборотних активів ТОВ «ВП «ПОЛІСАН»

Показники	2017 р.		2018 р.		2019 р.		Відхилення 2019 р. від 2017 р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Оборотні активи, у т. ч.:	307213	100	374517	100	455461	100	148248	48,26
Запаси всього, у т. ч.:	212690	69,23	242027	64,62	320862	70,45	108172	50,86
Виробничі запаси, у т. ч.	111495	36,29	117007	31,24	121941	26,77	10446	9,37
Сировина та матеріали	15233,02	4,96	14837,35	3,96	19403,74	4,26	4170,72	27,38

Продовження таблиці 2.9

Показники	2017 р.		2018 р.		2019 р.		Відхилення 2019 р. від 2017 р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%

Запасні частини	25294,70	8,23	26006,45	6,94	21425,97	4,70	-3868,7	-15,29
Паливно-мастильні матеріали	26476,73	8,62	27965,50	7,47	26676,42	5,86	199,69	0,75
Тара та тарні матеріали	10981,53	3,57	12120,07	3,24	13705,75	3,01	2724,23	24,81
Пакувальні матеріали	16044,20	5,22	16422,06	4,38	18405,17	4,04	2360,98	14,72
Комплектуючі матеріали	12690,09	4,13	13436,57	3,59	15586,06	3,42	2895,96	22,82
Інші матеріали	4774,72	1,55	6219,08	1,66	6737,90	1,48	1963,19	41,12

Розрахунки у табл. 2.9 дають змогу зазначити, що частка виробничих запасів змінюється, так у 2017 році виробничі запаси займали 36,29%, у 2018 році – 31,24%, а вже у 2019 році – 26,77%, що на 9,52% пункти менше, ніж у 2017 році. Також було встановлено збільшення частки запасів у загальному об'ємі оборотних активів підприємства. Вважаємо неодмінним у подальшому особливу увагу приділяти контролю значень показників оборотних активів відзначаючи те, що вони чинять прямий вплив на ліквідність підприємства.

Оборотністю виробничих запасів підприємства визначається їх систематична трансформація у готову продукцію, продаж та купівля нових виробничих запасів, потрібних для здійснення повноцінного процесу виробництва. Чим більша швидкість обертання оборотних ресурсів, тим менше їх необхідно у запасі для забезпечення тих же самих об'ємів випуску. Простежимо швидкість оборотності виробничих запасів на ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» за 2017-2019 роки (табл. 2.10).

За даними табл. 2.10 можемо підсумувати наступне:

– показник «чистий дохід від реалізації продукції (товарів, послуг, робіт)» у 2017 році він становив 588 807 тис. грн. та постійно зростає до 785 089 тис. грн. у 2019 році або загалом на 33,34 %;

– показник «середньорічний об'єм виробничих запасів» також у останні роки має тенденцію до плавного підвищення із 111 495 тис. грн. у 2017 році до 121 941 тис. грн. у 2019 році або на 10 446 тис. грн. (9,37%);

– особлива увага має бути спрямована на значення коефіцієнта обертання, котрий у 2019 році порівняно із минулими характеризувався зростанням на 1,16 обертів. Тобто фактично відбулося підвищення кількості обертів виробничих

запасів. В ході дослідження тривалості обороту виробничих запасів з'ясовано, що у 2019 році порівняно із 2017 роком час обороту скоротився на 4,75 дня, що позитивно відбивається на загальній оборотності запасів;

– значення показників «коефіцієнт закріплення виробничих запасів» дає змогу зауважити, що у минулому 2019 році у порівнянні із 2017 роком відбулося скорочення суми середнього залишку виробничих запасів, що припадає на одну гривню виручки від продажів продукції на 0,02 пункти, що також вказує на покращання обертання виробничих запасів у 2019 році.

Таблиця 2.10 – Оборотність виробничих запасів на ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» у 2017-2019 роках

Показники	Рік			Абсолютне відхилення	Середній темп росту (приросту), %
	2017	2018	2019		
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	588 807	686 807	785 089	196 282	33,34
Середньорічний обсяг виробничих запасів, тис. грн	111495	117007	121941	10 446	9,37
Коефіцієнт обертання виробничих запасів, оберти	5,28	5,87	6,44	1,16	21,91
Тривалість обороту виробничих запасів, дні	26,17	23,74	21,42	-4,75	-18,15
Коефіцієнт закріплення виробничих запасів	0,07	0,06	0,05	-0,02	-28,57

Для підняття якості користування виробничими запасами підприємства необхідно оцінювати виконання плану за їх рівнем, тенденцію зміни складу виробничих запасів, прораховувати вплив чинників на їх приріст, визначати показники, що характеризують дієвість використання даного виду ресурсів, собівартість товарної продукції, результативність та раціональність діяльності. Оцінка якості застосовування виробничих запасів на ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» за 2017-2019 рр. показала позитивну динаміку. Інакше кажучи підприємство в змозі забезпечити збільшення обсягів прибутків та безперебійність виробництва. Якісна організація аналізу виробничих запасів допомагає у виявленні невідповідних площин процесу постачання запасів на підприємство та передачі їх на виробництво.

Для оздоровлення структури основних виробничих фондів підприємства, покращення ефективного їх використання на ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» необхідні комплексні заходи на макро- та мікроекономічному рівнях. З боку держави такими сприятливими умовами є стабільна макро- економічна ситуація у державі, вдосконалення податкового законодавства, фінансова допомога підприємствам, збільшення доходів населення та попиту на внутрішньому ринку, доступність кредитних ресурсів, зростання кредитоспроможності підприємств.

РОЗДІЛ 3.

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ТОВ «ВП «ПОЛІСАН»

3.1. Шляхи вдосконалення первинного і складського обліку

Якісне використання основних виробничих фондів веде до зниження потреб у введенні нових виробничих потужностей при зміні об'ємів виробництва, а отже, до підвищення прибутку підприємства. Поліпшення використання основних виробничих фондів говорить про прискорення їх оборотності, що значним чином сприяє вирішенню питання прискорення темпів оновлення основних засобів, скорочення розриву у строках морального та фізичного зносу.

На сучасній сходинці розвитку економіки проблема поліпшення ефективності використання основних виробничих фондів та потужностей підприємств займає одне із головних місць. Кожен господарюючий суб'єкт повинен повсякчас аналізувати й оцінювати рух основних засобів: їх структуру та склад; стан та ефективність використання.

Погоджуємося із думкою багатьох науковців, котрі працюють в області удосконалення продуктивного використання виробничих запасів, що облік застосування та оцінювання виробничих запасів вимагає перегляду та внесення правок. Виділимо ключові напрямки удосконалення обліку виробничих запасів (рис. 3.1).

Пропонована структура напрямків вдосконалення первинного обліку виробничих запасів може стати вирішальною передумовою вдалого здійснювання виробничих процесів. З метою поліпшення ресурсопостачання, необхідно запровадити типові уніфіковані форми, забезпечувати суворий порядок відпуску, приймання, а також зберігання виробничих запасів [26].

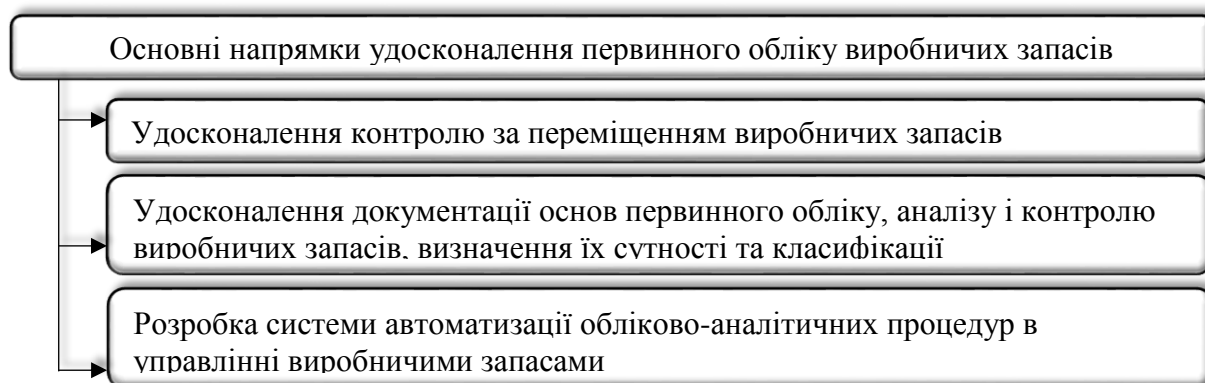

Рисунок 3.1 – Структура напрямків вдосконалення первинного обліку виробничих запасів

На ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» доцільним було б активніше використання комп'ютерних технологій у бухгалтерському обліку. Автоматизація первинного обліку додає позитивних змін до технології роботи бухгалтерії, оскільки один спеціаліст зможе виконувати різні функції. Приміром бухгалтер не лише вписує дані до облікових реєстрів, а й виписує касові ордери. Інакше кажучи, комп'ютеризація пришвидшує процес бухгалтерського обліку.

Існуючий проміжок часу введення бухгалтерських операцій з використанням автоматизованої інформаційної системи надає можливість одразу прискорити увесь процес бухгалтерського обліку. Під час внесення поправок до даних із будь-якого робочого місця результати одразу стають відкритими усім користувачам, котрі працюють у даній системі. Тому за подібної організації необхідно дотримуватися суворої дисципліни користувачам та мати відповідну кваліфікацію усім співробітникам, котрими вноситься інформація до загальних баз даних [26].

У використанні спільної інформаційної бази є багато переваг, приміром це можливість із використання нормативно-довідкової інформації, такої як довідники структурних підрозділів, зовнішніх організацій, типових господарських операцій, статей обліку, номенклатури-цінників виробничих запасів, допустимих кореспонденцій рахунків.

Аналізуючи вищеописані переваги, варто зауважити, що на ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» повинна бути не лише упорядкованість у документації, але й чітко

налагоджений виробничий процес. Отже, щоб оптимізувати облік виробничих запасів доцільно користуватися наступним економічним механізмом (рис. 3.2.)

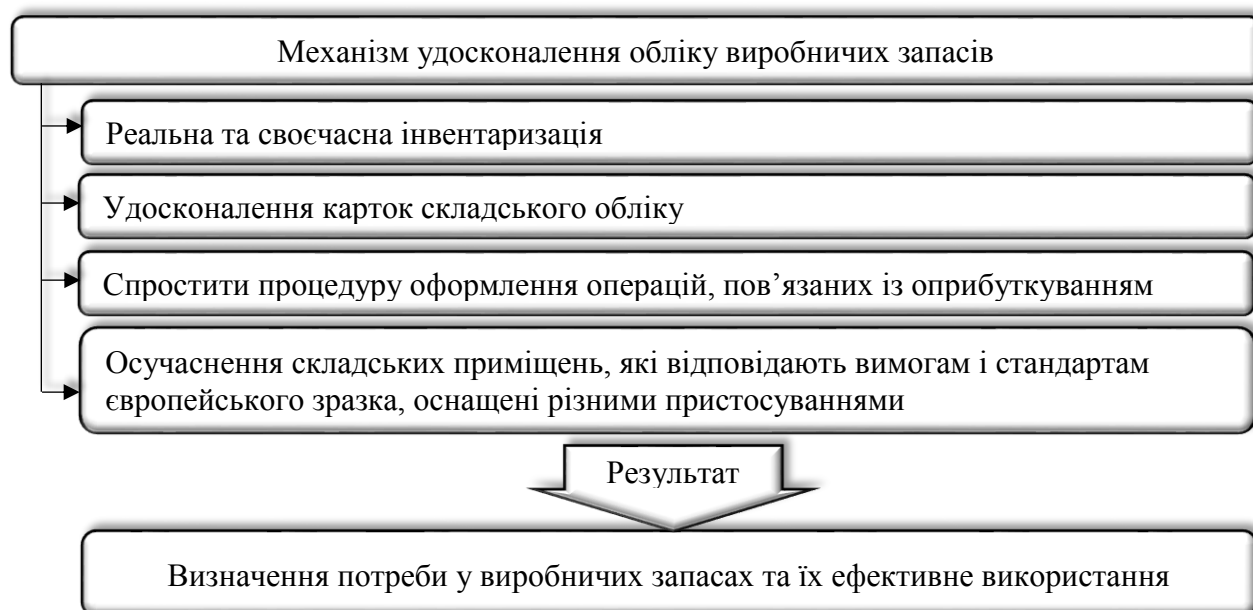

Рисунок 3.2 – Економічний механізм вдосконалення обліку виробничих запасів

Процедурою відпуску запасів задіється велика кількість різної документації. Тож погоджуємося із пропозицією І. Б. Садовської – спростити документацію через автоматизацію, тобто виписувати документи на відпуск матеріалів централізовано. Це має полегшити роботу та зекономити час, оскільки обліковою складською документацією ускладнюється робота із обліку виробничих ресурсів на складах виробництва [25, с. 307].

Кажучи про головний «складський» документ «Лімітно-забірні картки», можемо зауважити, що вони на ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» оформляються не зовсім систематично й до бухгалтерії приходять аж у кінці місяця, коли необхідно подавати звітність. Аналогічна процедура й надходжень облікових документів на обробку, а властива тенденція зростання їх кількості на кінець місяця вкрай утруднюють роботу складів підприємства й у групах матеріально-технічного постачання.

Тому необхідно удосконалювати облікову роботу, запровадити строгі часові терміни подачі документів, підготувати єдину форму, котра буде містити усю потрібну інформацію, щоб запобігти повторенням. До такої форми раціональним буде передусім включити усі об'єкти основного та допоміжного виробництва (використовуючи коди) та додати графу «напряму» (ремонт, основні вироби, разові замовлення, запасні частини). Необхідно додати до лімітно-забірної картки більшу кількість рядків. Це надасть змогу робити відпуск не одного, а одразу декількох виробничих запасів (номенклатурних номерів). Вдосконалена лімітно-забірна картка для підприємства є набагато зручніша, оскільки скоротиться кількість документації, а робота бухгалтерського відділу буде продуктивнішою, що призведе до підвищення якості функціонування.

3.2. Напрями удосконалення синтетичного та аналітичного обліку

Проводячи аналіз на ТОВ «ВП «ПОЛІСАН», можемо стверджувати, що методи FIFO та середньозваженої собівартості є найпоширенішими на підприємстві. Перевага методу оцінки FIFO – його простота, цим методом забезпечується практично повна відповідність руху вартості із фізичним рухом запасів, а також унеможлиблюється маніпулювання сумою прибутку. Ефект від застосування даного методу – оцінка нереалізованих товарів у кінці періоду за ціною останньої закупки та відображення у балансі із максимально приближеним значенням до дійсної ринкової вартості.

Метод середньозваженої собівартості – зважування вартості однотипних елементів виробничих запасів на початку та в кінці звітного періоду. Перевага даного методу, за твердженням закордонних економістів, полягає у визначеному «згладжуванні» показника собівартості проданої продукції у тих випадках, коли має місце стрімке підвищення покупних цін. Недолік методу – у випадку

використання виробничих запасів у великих об'ємах, цей метод є досить трудомістким.

Прийнято вважати, що використання даного методу в умовах інфляції є обґрунтованим, адже під час його застосування запаси, котрі перебувають у залишку та відображаються у балансі, обліковуються за ціною, що надійшли останніми. Отже, оцінка запасів у балансі приближена до їхньої реальної вартості. Даний метод є простим, проте запобігає можливостям маніпулювати прибутками, ним забезпечується відображення у балансі суми запасів, котра приблизно збігається із поточною ринковою вартістю, і, вважаємо що, він є найбільш підходящим для специфічного функціонування підприємства.

В умовах нинішньої економічної кризової ситуації, що повсякчас міняється, варто враховувати позитивні та негативні ефекти застосування кожного реального методу, що є вагомим показником обґрунтування собівартості продукції та розрахунків виробничих витрат. Під час відпускання для виробництва основної сировини, окрім ефективного кількісного контролю, вагоме значення має також організація постійного контролю, інакше кажучи необхідно рахуватися із якісними характеристиками, позаяк у разі їх зростання вище від базисного досягається економія корисних речовин, а у разі скорочення – перевитрати. Тому у первинних документах на підприємстві (актах передачі матеріалів та залишків сировини на виробництво, відвантажувальній накладній, відомостях перевірки рецептури) пропонуємо включити окремі графи, у котрих завбачено указати якісні характеристики, що надасть можливість посилення контролю над їх оприбуткуванням чи витрачанням та якістю готової продукції. На етапі реєстрації документів у облікових регістрах, для уникнення порушень та помилок, доречно користуватися методом «службових записок», котрий описує порядок бухгалтерської обробки того чи іншого документа. Службова записка має містити: кореспонденцію рахунків; господарську операцію, котра розкриває сутність первинного документу; дату та номер документа; якісні показники виробничих запасів.

Підвищити якість обліку виробничих запасів можливо, удосконалюючи накопичувальні документи, облікові реєстри, попередню виписку документів по руху матеріалів та оперативних документів на ПК, картки складського обліку. Доречно облік виробничих запасів на ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» поліпшувати за допомогою оформлення операцій із їх оприбуткування та витрачання. Відпуск матеріалів на виробництво, при потребі, можливо оформляти на основі встановленого ліміту у картках складського обліку, передбачивши у них посвідчення особою, котра одержує цінності. Зважаючи на галузеві властивості підприємств у сьогочасних умовах, пропонуємо використовувати наступну документацію із обліку виробничих запасів: «Зведену відомість надходження та витрачання сировини», «Відомість витрачання сировини на виробництво продукції».

Важливим є класифікація матеріалів таким чином, щоб можна було більш точно розподілити відхилення у їхній вартості за напрямками витрат. При цьому, беручи до уваги, що частина відхилень залежить від об'єму або маси вантажів, які перевозяться, їхній розподіл доречно виконувати пропорційно до натуральних показників. Деталізація окремих субрахунків відносно обліку виробничих запасів дасть можливість спростити одержання бухгалтерської інформації про їх продуктивне використання у процесі виробництва. Погоджуємося із Т. А. Буровою та С. Г. Щукіною, котрі наводять рекомендації щодо використання додаткових субрахунків із обліку виробничих запасів (табл. 3.1).

На ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» в залежності від можливостей подальшого вжитку до основних або допоміжних матеріалів відносяться відходи виробництва. Пропонуємо відкривати додаткові групи аналітичних рахунків, щоб вести облік матеріалів та сировини: 20101 «Основна сировина», 20102 «Додаткова сировина», 20103 «Допоміжні матеріали», 20104 «Зворотні відходи». Заготовка виробничих запасів визначає цілий перелік заходів, котрі неодмінні для її якісного здійснення. У зв'язку із цим пропонуємо реалізовувати

організацію процесів заготівлі матеріалів та сировини для цілей обліку та контролю над наступними етапами:

- введення реєстру постачальників виробничих запасів;
- вибирати постачальників та підписання договорів на заготівлю;
- доставляти та контролювати якість отриманої сировини.

Таблиця 3.1 – Модель структури рахунку 20 «Виробничі запаси» [33]

За чинною методикою	Рекомендований варіант	
Сировина та матеріали	Матеріали	
	Сировина	Основні
		Допоміжні матеріали
		Зворотні відходи
Напівфабрикати, що купуються	Напівфабрикати, що купуються	Напівфабрикати власного виробництва
Паливо	Паливо	На виробничі цілі
		На технологічні цілі
		На перепродаж
Тара та тарні матеріали	Тара	Одноразового використання
		Багаторазового призначення
Будівельні матеріали	Будівельні матеріали	Матеріали власного виробництва
		Матеріали, що купуються
Матеріали, передані у переробку	Матеріали	Матеріали власного виробництва
		Матеріали, що купуються
Запасні частини	Запасні частини	На виробничі цілі
		На енергетичні цілі
За чинною методикою	Рекомендований варіант	
Інші матеріали	Інші матеріали	Власного виробництва
		Матеріали, що купуються

Дотримання зазначеного порядку сприятиме дієвому внутрішньогосподарському управлінню функціонуванням та забезпечить контроль над надходженням якісної сировини, договорами поставок та формуванням виробничих витрат. Процес заготівлі матеріалів, витрати, що пов'язані із транспортуванням, повинні відображатись в обліку. Сьогодні вітчизняними підприємствами для акумулювання інформації про транспортно-заготівельні витрати використовуються різноманітні рахунки. Погоджуючись із С. Г. Щукіною та Т. А. Буровою пропонуємо ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» користуватися рахунком 210 «Витрати на придбання виробничих запасів» та, відповідними субрахунками до нього (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Склад рахунку 210 «Витрати на придбання виробничих запасів» [33]

Код субрахунку	Назва аналітичного рахунку
210.1	Транспортно-заготівельні витрати
210.2	Оплата праці вантажникам
Код субрахунку	Назва аналітичного рахунку
210.3	Витрати на ремонт приймального пункту
210.4	Витрати на відрядження робітників із укладанням договорів
210.5	Семінари
210.6	Витрати на зберігання виробничих запасів
210.7	Інші витрати

На деяких підприємствах ведуть облік первісної оцінки запасів лише у цінах придбання, без врахування транспортно-заготівельних затрат. Відповідно до діючих нормативних документів, для цілей обліку первісна вартість визначається сумою витрат, що пов'язані з тим, щоб придбати відповідні активи та доставити їх до місця призначення. Витрати на покупку сировини та матеріалів, котрі входять до прибуткового документу постачальників, що стосуються лише одного виду, можна включити у їх первісну вартість прямим методом.

Інші види витрат (паливо, зарплата для вантажників, амортизація транспортних засобів) на покупку та доставку неможливо прямим методом віднести на дебет рахунків із обліку виробничих запасів, тому їх доречно враховувати на окремому аналітичному рахунку 210 «Витрати на придбання виробничих запасів», котрий необхідно вводити до складу субрахунків по рахунку 20 «Виробничі запаси».

Отже, всі понесені витрати, що пов'язані із покупкою запасів та матеріалів у процесі господарської діяльності, впродовж місяця будуть обліковуватись на субрахунку 210, а на кінець місяця витрати мають включатися, відповідно до спеціального розрахунку, у собівартість реалізованих матеріалів та сировини.

3.3. Рекомендації щодо вдосконалення методів оцінки вибуття виробничих запасів

Погоджуємося із зауваженнями О. В. Лишиленко, котрий пропонує українським підприємствам доповнювати критерії використання методів оцінки запасів, адже існуючі методи не здатні повною мірою задовольняти потребу керівників підприємства у потрібній інформації, у оптимальній системі ціноутворення на власні послуги, продукцію та роботи, крім того, враховувати точку беззбитковості, тому доречно використовувати іще два додаткові методи: ЕІФО та ЧІФО [**Помилка! Джерело посилання не знайдено.**].

Суть методу ЧІФО розкривається його перекладом із англійської – (cheapest – in – first – out) тобто «наймеша ціна у – перший із». За методом ЧІФО оцінювання вибуття запасів базується на припущенні, що першими відпускаються запаси із найнижчою ціною (продаж та інше вибуття).

Плюсом даного методу списання виробничих запасів, на нашу думку, є те, що застосуванням того чи іншого методу передбачається автоматичний розподіл вартості спожитих виробничих запасів на різні види виготовленої окремими підрозділами підприємства продукції без врахування конкурентоздатності на ринку тієї або іншої продукції. Даний метод дає змогу досить суттєво мінімізувати вартість використовуваних виробничих запасів у собівартості окремих видів продукції за рахунок відбору виробничих запасів із значно більшою закупівельною ціною до собівартості продукції, котра займає значно вигідніші позиції реалізації на ринку.

О. В. Лишиленко [**Помилка! Джерело посилання не знайдено.**] вважає, що доволі дієвим метод ЧІФО може бути, коли на виробництві здійснюється виготовлення кількох видів продукції, котрі реалізують із різною ціновою політикою. За таких умов, найдорожчу сировину можна включити до собівартості тієї продукції, котра є найпопулярнішою та користується найбільшим попитом на ринку, а до собівартості іншої продукції включити запаси тільки із дешевшою закупівельною ціною, що дасть змогу мінімізувати

ціну її реалізації та зберегти позиції продукції підприємства на конкурентному ринку.

Сутність методу ЕІФО у його перекладі із англійської – (expensive – in – first – out), себто «найвища ціна у – перший із». У підґрунті методу ЕІФО лежить принцип прямопротилежний методу ЧІФО. Оцінка вибуття запасів за методом ЕІФО тримається на припущеннях, що зпершу вибувають запаси із найвищою ціною, котрі першими йдуть на виробництво (продаж та інше вибуття).

Застосовування цих методів допомагатиме формуванню результативної цінової політики задля визначення точки беззбитковості виробництва деяких видів продукції, та загального аналізу фінансових результатів підприємства.

Принципово протилежної точки зору дотримуються Ю. В. Гончаров та І. В. Кравченко [7, с. 52]: скасування методу ЛІФО в Україні було дещо передчасним у зв'язку із тим, що використання цього методу на практиці забезпечує відображення реальної вартості запасів саме в умовах нестабільності економіки.

Перш за все, необхідно розглянути ідею методу ЛІФО, тобто ті можливості, котрі дає його використання в обліку. Оцінка за способом ЛІФО (last-in first-out) ґрунтувалася на припущенні, що матеріально-виробничі запаси, першими надходять у виробництво (продаж), мають бути оцінені по собівартості останніх у послідовності придбання. При застосовуванні цього способу оцінка запасів, що знаходяться на складі на кінець місяця, проводиться за фактичною собівартістю ранніх за часом придбання, а у собівартості проданих товарів, продукції, робіт, послуг враховується собівартість пізніх за часом придбання.

При постійному зростанні цін метод ЛІФО дозволяв підприємствам відносити до собівартості більш «свіжі», а значить, й більш дорогі матеріально-виробничі запаси. Завдяки цьому при великих об'ємах запасів на складах собівартість матеріально-виробничих запасів, що відпускаються у виробництво, у цілому відповідала ринковим цінам. На складах же зберігалися запаси із вартістю набагато нижче ринкової.

В умовах зросту цін метод ЛІФО дає змогу висвітлити у звітності мінімальне із можливих значення прибутку, так як вартість запасів списується у зменшення прибутку виходячи із максимально можливої оцінки («останні ціни»). А значить, при максимальній величині витрат підприємство одержує мінімальну величину прибутку. При цьому оцінка запасів на кінець звітного періоду, що демонструється у балансі, також виходить мінімальною, так як списання по «останнім» цінами передбачає оцінку залишків по «першим».

Очевидним є те, що метод ЛІФО допускає врахувати вплив інфляції на фінансовий результат, але при цьому оцінка запасів, висвітлена у звітності, виходить заниженою щодо існуючого на звітну дату реального рівня цін. Організація із мінімальною оцінкою запасів та прибутку, що відображається у звітності, починає виглядати інвестиційно непривабливою.

Поряд із визначеними плюсами (можливість отримувати додаткову інформацію під час формування та аналізу цінової політики, загальної оцінки фінансових результатів) методів, що були запропоновані, виділимо ще й наступні недоліки: відсутність універсальності, трудомісткість, далеко не на усіх вітчизняних ринках конкуренція є досконалою.

Навколо питання оцінки вибуття виробничих запасів повсякчас точаться дискусії, яким із методів краще користуватись на практиці того чи іншого виробництва, в залежності від того, який вид діяльності веде суб'єкт господарювання, який ефект старається отримати у результаті здійснення основної діяльності. ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» може обирати найбільш підходящий серед п'яти методів для оцінювання запасів під час їхнього вибуття прийняті в Україні (рис. 3.3).

Рисунок 3.3 – Методи оцінки запасів при їх вибутті прийняті в Україні

Беручи до уваги галузеві особливості, для запасів всіх видів, що мають збіжне призначення та подібні умови використання, вважаємо доцільним застосовувати лиш один із методів їх оцінки, а саме – середньозваженої собівартості. Даний метод дає змогу оптимізувати матеріальні запаси.

ВИСНОВКИ

Виробничими запасами є вартість запасів, малоцінних предметів, що швидко зношуються, допоміжних та основних матеріалів, сировини, запасних частин, палива, напівфабрикатів, які купуються, та комплектувальних виробів, тари, будівельних матеріалів, інших матеріалів, що призначаються для споживання у процесі операційного циклу.

Виробничим запасам буде доцільною класифікація за наступними групами: за функціональним призначенням (ті, що використовуються для виробництва, збуту, загальногосподарських потреб), за цілями (стратегічні, поточні, тактичні), за структурою (матеріали та сировина; комплектуючі вироби та напівфабрикати, що купуються; паливо; тара, тарні матеріали; будівельні матеріали; матеріали, передані у переробку; запасні частини); за місцем розташування (в дорозі, складські, у виробництві).

Головний стандарт, яким визначаються методологічні засади формування в обліку інформації стосовно запасів, а також її розкриття у фінансовій звітності, – це П(С)БО 9 «Запаси». Названий стандарт містить дещо інші обмеження у застосуванні, ніж наведені у МСБО 2 «Запаси». Крім того, норми П(С)БО 9 використовуються організаціями, підприємствами та іншими юридичними особами в незалежності від форм власності, проте окрім суб'єктів господарювання та бюджетних установ, що у відповідності із законодавством утворюють фінансову звітність згідно з міжнародними стандартами фінансової звітності. Дія цього стандарту не розповсюджується на: фінансові активи; незавершені роботи по будівельним контрактам, включаючи контракти із надання послуг, що із ними пов'язані безпосередньо; поточні біологічні активи, у випадках, коли вони будуть оцінюватися по справедливій вартості у відповідності з П(С)БО 30, корисні копалини, якщо вони будуть оцінюватися по чистій вартості реалізації згідно з П(С)БО.

Компанія ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» на ринку України виступає однією з провідних виробників лакофарбових виробів і її діяльність розпочинається із 2003 року. Організація має досить добре сформовану мережу для збуту продукції по всій території України, а також у країни близького та далекого зарубіжжя. Предметом діяльності ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» є: виготовлення фарб, лаків та подібної продукції, мастик та друкарської фарби; виготовлення пігментів та барвників; виготовлення іншої хімічної продукції; виробництво сухих будівельних сумішей; як роздрібна, так й оптова торгівля продовольчими та непродовольчими товарами, продукцією термічно-виробничого призначення; монтаж металевих конструкцій та будівництво будівель та ін.

Основну частину виробничих запасів підприємства, у тому числі й ТОВ «ВП «ПОЛІСАН», придбавають у постачальників, виходячи із укладених договорів. На ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» аналітичний облік виробничих запасів ведуть у розрізі їх найменувань чи однорідних груп. Кожна із груп виробничих запасів розподіляється за сортами, видами, типами, марками, розмірами по кожному найменуванню, розміру та сорту виробничих запасів присвоєно коротка числова позначка (номенклатурний номер), котра внесена до відповідного реєстру – номенклатури-цінника, де теж указується одиниця виміру й, по можливості, облікова ціна запасу.

Частка виробничих запасів на ТОВ «ВП «ПОЛІСАН» змінюється, так у 2017 році виробничі запаси займали 36,29%, у 2018 році – 31,24%, а вже у 2019 році – 26,77%, що на 9,52% пункти менше, ніж у 2017 році. Також було встановлено збільшення частки запасів у загальному об'ємі оборотних активів підприємства.

Для підняття якості користування виробничими запасами підприємства необхідно оцінювати виконання плану за їх рівнем, тенденцію зміни складу виробничих запасів, прораховувати вплив чинників на їх приріст, визначати показники, що характеризують дієвість використання даного виду ресурсів, собівартість товарної продукції, результативність та раціональність діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамик О.В. Інформаційна технологія автоматизованого обліку запасів // *Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу, контролю і оподаткування у контексті європейської інтеграції та сучасних викликів глобалізації.* – 2018. – С. 12
2. Артеменко Н. В. Виробничі запаси: особливості обліку та методичні засади аудиту / Н.В.Артеменко // *Економіка і суспільство.* – 2017. – № 2. – С. 665- 669,.
3. Багрій К. Л. *Особливості аналізу ефективності використання матеріальних запасів підприємства* / К. Л. Багрій // Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. *Економічні науки.* Серія «Облік і фінанси». Вип. 7(25): Ч. 1. – Луцьк, 2010. – С. 50–58.
4. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / Ф. Ф. Бутинець та ін. Житомир: ПП «Рута», 2009. – 912 с.
5. Бутинець Ф.Ф., Горецька Л.Л. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах : навч. посібник / Бутинець Ф.Ф., Горецька Л.Л. – Житомир: ПП «Рута», 2002. – 544с.
6. Виноградова М.О. Аудит: навчальний посібник / М. О. Виноградова. – К. : ЦУЛ, 2014. – 500 с.
7. Гончаров Ю.В. Оцінка виробничих запасів: вітчизняний та зарубіжний досвід / Ю.В. Гончаров, І.В. Кравченко // *Облік і фінанси АПК.* – 2011. – №1. – С. 50-53.
8. Довга Т.А. Роль та місце аналізу виробничих запасів в системі управління ресурсним потенціалом підприємства / Т.А. Довга. – Молодий вчений. – № 5 (20). – Ч. 1. – 2015. С.130-134.
9. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» 16 липня 1999 року № 996-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
10. Ізмайлова Н. В. Управління оборотними активами підприємств: Автореф. дис. канд. екон. наук. / Н. В. Ізмайлова. – К., 2009. – 24 с.

11. Коритько Т. Ю. Управління оборотними коштами промислового підприємства / Т. Ю. Коритько // *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Сер.: Економічні науки.* – 2013. – № 2. – С. 325–329. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpushk_2013_2_56

12. Кудь Л. І. Пропозиції щодо аналізу стану дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства перед банківськими установами / Л. І. Кудь // *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України.* – 2015. – № 8. – С. 269–274.

13. Лавруша О. Г. Класифікація виробничих запасів на металургійних підприємствах / О. Г. Лавруша // *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності.* – 2012. – Вип. 1, Том 2. – С. 135-139.

14. Лиса О. Особливості нормування оборотних коштів у виробничі запаси на вітчизняних промислових підприємствах / О.Лиса // *Економічний аналіз*, 2012.– Вип.10, ч.4.– С.227-230.

15. Лишиленко О. В. Напрямки покращення методів списання виробничих запасів в системі аналізу беззбитковості виробництва продукції аграрних підприємств. URL: http://www.rusnauka.com/SND/Economics/7_1%20i%20sh%20i%20i%20e%20n%20k%20o.doc.htm

16. Лопатіна В. В. Економічна сутність виробничих запасів / В. В. Лопатіна // наукові праці. Економіка. – Вип. 177. – Т.189. – С. 67-71.

17. Мельнікова К.С. Напрями удосконалення методів і процедур аудиту виробничих запасів на прикладі макаронної фабрики / К.С. Мельнікова // *Економічні студії.* – 2014. - №1(1). - С. 13-18

18. Немченко Д.С. Удосконалення інвентаризації виробничих запасів як одного з обов'язкових методів аудиту / Д.С. Немченко // *Управління розвитком.* – 2013. – № 17(157). – С. 152-154

19. Овсійчук О.В. Удосконалення організації обліку виробничих запасів/ О. В. Овсійчук // *Управління розвитком.* - 2014. - № 9. - С. 81-83. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Uproz_2014_9_35.pdf.

20. Пальчук О.В. Проблеми формування облікової політики виробничих запасів машинобудівних підприємств / О.В. Пальчук, Н.М. Нечай // *Наукові*

праці Кіровоградського національного технічного університету. Серія: *Економічні науки*. – 2014. – Вип. 25. – С. 426-434.

21. Пилипів Н. Поняття і сутність товарно-виробничих запасів / Н. Пилипів, М. Борисовський // *Економічний аналіз*. – 2013. – Випуск 12. Частина 3. – С. 303-307.

22. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 246 від 20.10.1999 р. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>

23. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 URL. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

24. Пушкар М. С. Фінансовий облік: підручник. – Тернопіль: Карт-бланш, 2002. – 628 с.

25. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік: навчальний посібник для вищої школи. К.: Центр учбової літератури, 2015. 534 с.

26. Тарасова Г. О., Гулевич С. В. Організація обліку виробничих запасів підприємства та шляхи його удосконалення. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/15_ukr/138.pdf.

27. Титенко Л. В. Економічна сутність виробничих запасів / Л. В. Титенко // *Фінанси, облік і аудит*. – 2011. - № 18. – С. 361-369

28. Ткаченко А. М. Сучасні підходи при дослідженні сутності оборотних коштів / А. М. Ткаченко // *Економіка і регіон*. – 2012. – № 2. – С. 46–50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2012_2_11

29. Федак Л. М. Запаси підприємств: сутність та класифікація / Л. М. Федак // *Вісник Хмельницького національного університету*. – 2012. – № 1 – С. 157-162.

30. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: підручник / Ю.С. Цал-Цалко. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 566 с.

31. Чобіток В. І. Управління оборотними активами підприємства: теоретичний аспект / В. І. Чобіток, К. С. Пятилокотова // *Вісник економіки транспорту і промисловості*. – 2013. – № 41. – С. 230-234. URL:

<http://cyberleninka.ru/article/n/upravlinnya-oborotnimi-aktivamipidpriemstva-teoretichniy-aspekt>

32. Швець І. Б. Управління виробничими запасами на підприємстві: монографія / І.Б. Швець. НАН України. *Ін-т економіки промисловості*. – Донецьк, 2003. – 182 с.

33. Щукіна С. Г., Бурова Т. А. Шляхи вдосконалення фінансового обліку виробничих запасів на підприємствах. URL: <http://global-national.in.ua/archive/12-2016/113.pdf>.

ДОДАТКИ

Додаток А

SUMMARY

Budnyk Y.S. Accounting and analysis of inventories at the enterprise - Bachelor's qualification work. NNIBT "UABS", Sumy, 2020.

Theoretical, methodical and practical aspects of the organization of accounting and analysis of production stocks at the enterprise are investigated in the work. The main purpose of this study is to substantiate the theoretical, practical aspects of accounting and analysis of inventories, as well as developing ways to improve it. The state of primary and analytical accounting of inventory management for production and administrative needs.

Key words: analysis, assets, stocks, production, control.

АНОТАЦІЯ

Будник Ю.С. Облік і аналіз виробничих запасів на підприємстві – Кваліфікаційна робота бакалавра. ННІБТ «УАБС», Суми, 2020 р.

У роботі досліджено теоретичні, методичні та практичні аспекти організації обліку і аналізу виробничих запасів на підприємстві. Основною метою цього дослідження є обґрунтування теоретичних, практичних аспектів обліку і аналізу виробничих запасів, а також розробка шляхів його удосконалення. Досліджено стан первинного та аналітичного обліку ведення складських запасів для виробничих та адміністративних потреб.

Ключові слова: аналіз, активи, запаси, виробництво, контроль.